

<https://faktalink.dk/titelliste/den-kolde-krig/baggrund-om-den-kolde-krig>

Baggrund om Den Kolde Krig

Hvad var delingen af Europa?

Bare to år efter afslutningen på Anden Verdenskrig og de allierede styrkers sejr over Tyskland og Japan var verden delt i to stridende parter med hver deres supermagt i spidsen. De ideologiske modsætninger mellem Øst og Vest kunne lægges under låg, mens Anden Verdenskrig stod på, men de brød ud i lys lue kort tid efter afslutningen på krigen. USA blev det kapitalistiske Vestens ubestridte ledernation, mens Sovjetunionen dominerede den kommunistiske østblok. Den nye præsident i USA, Harry Truman, frygtede kommunismen og krævede frie valg i de østeuropæiske stater, som russerne havde indtaget fra det nazistiske Tyskland. Den sovjetiske leder, Josef Stalin, ønskede derimod at udbrede kommunismen samt én gang for alle at sikre Sovjetunionen mod flere angreb fra Tyskland ved at have en buffer af kommunistiske stater i Østeuropa.

Efter 2. verdenskrig blev en del Fergusson-traktorer købt med penge fra Marshallhjælpen.

Foto: Ulf Nilsen / Scanpix

Hvad var Trumandoktrinen?

I marts 1946 sagde den nu forhenværende britiske premierminister Winston Churchill i en berømt tale, at et "jerntæppe" havde sænket sig tværs gennem Europa. USA havde afskåret al støtte til Sovjetunionen, mens Sovjetunionen på sin side ydede støtte til revolutionære, kommunistiske kræfter i Vesteuropa og Mellemøsten. USA's modsvar var Truman-doktrinen fra 1947, der fastlagde princippet om, at den amerikanske udenrigspolitik havde til formål at "inddæmme" kommunismen til de områder, som allerede var under Sovjetunionens indflydelse. USA ville føre en aktiv udenrigspolitik og gribe ind i konflikter overalt i verden, hvor de anså demokratiet for truet af

kommunismen. Med Trumans ord skulle det være "(...) *De Forenede Staters politik at støtte frie folk, der gør modstand mod forsøg på undertrykkelse fra bevæbnede mindretal eller gennem ydre pres*", her citeret fra Gyldendals USA-historie (se kilder).

Hvad var Marshallhjælpen?

Marshallplanen var den amerikanske plan for at hjælpe de vesteuropæiske økonomier på ret køl efter krigen med den tanke, at sunde økonomier skulle sikre politisk stabilitet. Dermed ville man undgå det politiske kaos, som verden havde oplevet i de foregående 30 år med to verdenskrige og totalitære regimer. Amerikanerne så nu kommunismen som den største trussel, og den skulle inddæmme og begrænses. Den politiske og økonomiske elite frygtede, at kommunismen skulle vinde indpas i Vesteuropa. Tanken var, at politisk uro kunne forebygges i de kriseramte lande ved at forhindre økonomisk kaos. Samtidig havde amerikanerne også interesse i at kunne eksportere varer til et stort og købekraftigt europæisk marked.

Hvad er NATO?

De vesteuropæiske lande og amerikanerne var bekymrede for Sovjetunionens enorme militære styrke, og for at der ville opstå sovjetstøttede kommunistiske styre i Vesteuropa. Derfor tog USA og Storbritannien initiativ til en alliance, der samtidig cementerede USA's indflydelse i Europa. NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*, der det første år hed Atlantpagten) blev stiftet i 1949 og omfattede fra starten langt de fleste vesteuropæiske lande samt Canada og USA. I løbet af 1950'erne blev også Tyrkiet, Grækenland og, mest kontroversielt, Vesttyskland medlemmer af alliancen. NATO's første generalsekretær, den britiske Lord Ismay, sammenfattede sin opgave i én sætning: "Nato skal holde russerne ude, tyskerne nede og amerikanerne inde (i Europa, *red.*)," her citeret fra Politikens artikel "Haves: Aktiv 60-årig. Søgtes: Klare mål" (se kilder). Med Koreakrigens udbrud i 1950 som konkret anledning blev der sat skub i en omfattende oprustning af Vesteuropa med konventionelle våben som kampvogne, artilleri og soldater. I 1954 blev de første amerikanske atomvåben placeret i Europa.

Læs mere i Faktalink-artiklen om NATO (<http://www.faktalink.dk/titelliste/nord/>).

Hvad var Warszawapagten?

Warszawapagten var en kommunistisk militæralliance, der blev oprettet i 1955 af Sovjetunionen og en række østeuropæiske lande. Den direkte begrundelse for pagten var Vesttysklands optagelse i NATO i 1955, hvilket blev anset som en fjendtlig handling af Sovjetunionens og dens allierede. Alliancen var dog lige så meget et middel til at øge

Sovjetunionens militære greb om østblokken og til at give Sovjetunionen jævnbyrdig status med USA. Østblokkens lande var karakteriseret ved udemokratiske styreformer, hvor kommunistpartiet havde uindskrænket magt, og hvor de, der blev betragtet som systemets fjender, blev hårdt undertrykt.

Portrætfilm om Sovjetunionens leder Mikhail Gorbatjov. På engelsk.